MIDTRE GAULDAL KOMMUNE

Saksframlegg

Arkivreferanse: 2026/2743-3

Saksbehandler: Alf-Petter Tenfjord

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
	20.10.2026	Formannskapet

Innspill til ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

Kommunedirektørens innstilling

Formannskapet ber om at

1. Regjeringa i arbeidet med Stortingsmeldingen om villaks, sjørret og sjørøye, vektlegger følgende prinsipper for framtidens villaksforvaltning: nasjonalt ansvar, sterk lokal forvaltning, kunnskapsbaserte beslutninger, helhetlig vurdering av påvirkningsfaktorer, forutsigbare finansieringsordninger og levende lokalsamfunn.
2. kommunedirektøren sender inn Midtre Gauldal kommunes høringsinnspill til høringen fra Klima- og Miljødepartementet om stortingsmeldingen for villaks, sjøøret og sjørøye, slik som foreslått under sakens vurderinger.

Vedlegg:

1 Innspill Stortingsmelding fra Gaula elveierlag og Orkla fellesforvaltning
2 Innspill til stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye
3 Felles innspill besøkssentrene for villaks sak 26-4470
4 Gi innspill til ny stortingsmelding om villaks!

Sammendrag

Stengingen av 33 sentrale lakseelver i 2024, soppangrepet i Gaula og årets innkorting av sesongen i viktige elver i Trøndelag inkl Gaula, viser med all tydelighet at det er mye som står på spill. Situasjonen for villaksen og villaksforvaltningen er bekymringsverdig. Det er viktig at kommende Stortingsmelding for villaks, sjørret og sjørøye, blir kraftfull ift utfordringene og i sine anbefalinger om hva som må gjøres.

I forslaget til høringsuttalelse sies det at Midtre Gauldal kommune mener at framtidens villaksforvaltning må bygge på seks grunnleggende prinsipper: nasjonalt ansvar, sterk lokal forvaltning, kunnskapsbaserte beslutninger, helhetlig vurdering av påvirkningsfaktorer, forutsigbare finansieringsordninger og levende lokalsamfunn.

Stortingsmeldingen bør derfor legge til rette for en forvaltning som kombinerer sterke nasjonale mål med lokal forankring, styrket overvåking og forskning, etablering av et nasjonalt villaksfond og tydelige virkemidler for å ivareta nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Dette vil etter kommunens vurdering gi de beste forutsetningene for å sikre livskraftige villaksbestander og levende laksevassdrag for framtidige generasjoner.

Saksopplysninger

Bakgrunn for saken

Regjeringen arbeider med en ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye. Meldingen vil legge rammene for forvaltningen av anadrom laksefisk i mange år framover. Den får derfor direkte betydning for kommuner med nasjonale laksevassdrag, slik som Midtre Gauldal (og nabokommuner) med Gaula.

Regjeringen har invitert til innspillsmøter og åpnet for skriftlige innspill fra organisasjoner, fagmiljøer, næringsliv og publikum. Fristen for å gi innspill var 16.10.2026, men Midtre Gauldal kommune v/ordfører har fått avtalt at kommunens høringsinnspill kan sendes inn etter formannskapsmøtet 20.10.2026.

Stengingen av 33 sentrale lakseelver i 2024, soppangrep i Gaula og årets innkorting av sesongen i viktige elver i Trøndelag, viser med all tydelighet hva som står på spill. NMBU har på oppdrag fra Norske Lakseelver beregnet tapet i 2024 til om lag 330 millioner kroner bare i Agder og Trøndelag. Tapene rammet gårdsbruk, reiselivsbedrifter, butikker og andre tjenesteytere i lokalsamfunnene. Til tross for at det er innført store begrensninger i fisket, har det ikke vært nok til å snu den negative utviklingen for laksebestandene.

Bakgrunnen for Regjeringen er også at det derfor er behov for en helhetlig gjennomgang av truslene som påvirker laksefiskene, slik at det kan settes inn målrettede og effektive tiltak for å styrke disse bestandene.

Klima- og miljødepartementet oppgir at Stortingsmeldingen vil vurdere det samlede påvirkningsbildet for disse laksefiskene, men konkrete tiltak for å redusere påvirkningen fra lakselus og rømt oppdrettslaks skal følges opp i arbeidet med Havbruksmeldingen som ble framlagt i 2025. Stortingsmeldingen skal også unngå tiltak som vanskeliggjør utvikling av ny kraftproduksjon.

Faktiske opplysninger

Det er relevant for saken at:

- Organisasjonen Norske Lakseelver har oppfordret kommuner med nasjonale laksevassdrag å sende egne innspill til stortingsmeldingen, og har samtidig kommet med forslag til aktuelle innspill - se vedlegg.
- Midtre Gauldal er med i et interkommunalt samarbeid om vannforvaltning i Nea-Nidelvvassdraget og Gaulavassdraget, og her er det sendt et felles innspill – se vedlegg.
- Det har vært kontakt mellom ordførerne i Holtålen, Melhus, Orkland og Midtre Gauldal
- Det er sendt et felles innspill fra Besøkssenter villaks Tana, Støren, Lærdal og Laudal

Dette saksframlegget er laget med utgangspunkt i de faglige innspillene fra vårt eget besøkssenter for villaks, der Katharina Buchholz er daglig leder og naturformidler.

Besøkssenter
villaks

Støren

Vurdering – forslag til høringsuttalelse

Følgende foreslås som høringsuttalelse fra Midtre Gauldal kommune:

Innledning

Villaksen er en del av Norges naturarv og en ressurs av nasjonal og internasjonal betydning. For kommuner med viktige laksevassdrag er villaksen samtidig grunnlag for kultur, friluftsliv, næringsutvikling og lokal identitet. En svekkelse av bestandene rammer derfor både naturmangfoldet og lokalsamfunnene.

Kommunen mener stortingsmeldingen må legge til grunn at villaksen er en nasjonal ansvarsart, og at forvaltningen skal være kunnskapsbasert, helhetlig og langsiktig. Norge har forskningsmiljøer og overvåkingsprogrammer i verdensklasse, men forskningsbasert kunnskap bør i større grad kombineres med erfaringene fra lokal forvaltning, elveeierlag, rettighetshavere og frivillige organisasjoner.

Lokal forvaltning som bærebjelke i villaksarbeidet

Kommunen vil understreke betydningen av den lovpålagte lokale forvaltningen som allerede utfører en rekke oppgaver som er avgjørende for bevaring og forvaltning av villaksbestandene. Dette omfatter blant annet fangstrapportering, oppsyn, gytefisktellinger, bestandsovervåking, informasjonsarbeid og praktisk oppfølging av lokale tiltak.

Denne innsatsen utgjør en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen og bidrar til at tiltak kan gjennomføres effektivt og med lokal forankring. Kommunen mener derfor at lokalforvaltningen må anerkjennes som en sentral del av villaksforvaltningen og gis tydelige oppgaver, medvirkning og mer forutsigbare finansieringsordninger.

Kunnskapsbasert og forutsigbar forvaltning

Kommunen støtter en kunnskapsbasert forvaltning som bygger på den omfattende forskningen og overvåkingen som allerede finnes. Samtidig mener vi at lokal kunnskap og erfaring må brukes aktivt som et supplement til forskningsbasert kunnskap.

Beslutningsprosesser knyttet til regulering av fisket og andre forvaltningstiltak må være transparente og forutsigbare. Det bør være tydelig hvilke data, kriterier og faglige vurderinger som ligger til grunn for beslutningene. Åpenhet om usikkerhet i datagrunnlaget vil styrke tilliten til forvaltningen og bidra til større forståelse for nødvendige tiltak.

Beredskap ved sykdomsutbrudd og andre hendelser

Kommunen mener det bør etableres tydelige nasjonale rutiner for varsling, rapportering og håndtering av sykdomsutbrudd, massedød eller andre akutte hendelser som kan påvirke villaksbestandene. Ansvarsforhold, informasjonsflyt og beredskap må være avklart på forhånd for å sikre rask respons, god kunnskapsinnhenting og effektiv oppfølging når slike situasjoner oppstår.

Det bør gjennomføres en gjennomgang av dagens listeførte sykdommer for å sikre at sykdommer med betydelig påvirkning på vill laksefisk omfattes av et tilstrekkelig system for overvåking, rapportering og faglig oppfølging.

Helhetlig vurdering av påvirkningsfaktorer

Villaksen påvirkes av en rekke faktorer gjennom livssyklusen, både i elv, fjord og hav. Disse omfatter blant annet lakselus, rømming fra oppdrettsanlegg, sykdom, arealinngrep, vassdragsreguleringer, habitatforringelse og klimaendringer.

Kommunen mener at forvaltningen i større grad må vurdere den samlede belastningen på bestandene. Tiltak bør prioriteres ut fra hvor de gir størst effekt, og ansvaret for bevaringsarbeidet må fordeles på alle sektorer som påvirker villaksens levevilkår.

Langsiktig finansiering av overvåking og bevaringstiltak

God forvaltning forutsetter et solid kunnskapsgrunnlag. Overvåking av bestander, gytefisktellinger, videoovervåking, fangstregistrering, ungfiskundersøkelser og annen datainnsamling er avgjørende for å følge utviklingen og evaluere effekten av tiltak.

Kommunen er bekymret for at viktige deler av dette arbeidet mange steder er avhengig av kortsiktige prosjekter, lokal dugnadsinnsats eller usikre finansieringskilder. Dette gjelder særlig i uregulerte vassdrag, hvor det ikke gjennomføres påleggsundersøkelser og kunnskapsgrunnlaget derfor er mer sårbart.

Stortingsmeldingen bør legge til rette for langsiktige og forutsigbare finansieringsordninger for overvåking, forskning, restaureringstiltak og kunnskapsutvikling.

Det er særlig viktig at overvåking, oppsyn og annen kunnskapsinnhenting ikke svekkes i perioder med redusert eller stengt fiske. Når inntektsgrunnlaget knyttet til fisket faller bort, risikerer man samtidig å miste viktige datakilder, lokal kompetanse og kapasitet til oppfølging. Finansieringsordningene må derfor utformes slik at sentrale forvaltningsoppgaver kan opprettholdes nettopp i de periodene hvor bestandene er mest sårbare.

Etablering av et nasjonalt villaksfond

Kommunen mener det bør etableres et nasjonalt villaksfond etter modell av eksisterende naturfond. Fondet bør finansiere restaureringstiltak, overvåking, forskning, kunnskapsformidling og lokale bevaringsprosjekter.

Næringer som påvirker villaksens levevilkår må bidra økonomisk til arbeidet med å ivareta ressursen. Havbruksnæringen bør derfor pålegges å bidra til et nasjonalt villaksfond som kan finansiere tiltak rettet mot å styrke villaksbestandene og kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen.

Et slikt fond vil gi en mer langsiktig og forutsigbar finansiering av nødvendige tiltak, samtidig som det tydeliggjør et felles ansvar for å ivareta en ressurs av nasjonal betydning.

Verdiskaping og levende lokalsamfunn

Villaksen er ikke bare en naturressurs, men også et viktig grunnlag for lokal verdiskaping og sysselsetting. Fisketurisme og tilhørende næringsaktivitet skaper inntekter for grunneiere, gårdsbruk, overnattingssteder, guider, handel og andre lokale tjenesteytere.

Når fisket begrenses eller stenges, rammes hele denne verdikjeden. Gjentatte eller langvarige stenginger kan føre til tap av arbeidsplasser, kompetanse og aktivitet, og svekke grunnlaget for bosetting og næringsutvikling i distriktene. En sterk villaksforvaltning er derfor også en investering i livskraftige lokalsamfunn.

Nasjonalt ansvar og beskyttelsesstatus

Gaula er et nasjonalt laksevassdrag, og Trondheimsfjorden er en nasjonal laksefjord. Disse ordningene ble etablert for å gi de viktigste villaksbestandene i Norge en særskilt beskyttelse. Til tross for fjordens status diskuteres det fortsatt unntak som kan åpne for etablering av nye oppdrettsanlegg i Trondheimsfjorden.

Kommunen mener derfor at stortingsmeldingen bør tydeliggjøre hva denne beskyttelsesstatusen skal innebære i praksis. Når bestandene fortsatt er under betydelig press, er det behov for tydeligere forventninger, sterkere virkemidler og større forpliktelser fra nasjonale myndigheter for å sikre at målene med ordningen nås.

Lokale fagmiljøer og kunnskapsformidling

Kommunen støtter en videre satsing på lokale og regionale fagmiljøer som bidrar til overvåking, formidling og kunnskapsdeling. Besøkssenter villaks er ett av flere viktige virkemidler for å styrke forståelsen av villaksens betydning og skape dialog mellom forskning, forvaltning og samfunn.

Sammendrag

Kommunen ber om at den kommende stortingsmeldingen om villaks bygger på følgende prinsipper og prioriteringer:

1. **Villaksen må forvaltes som en nasjonal ansvarsart**, med tydelige mål for bevaring og gjenoppbygging av bestandene.
2. **Nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder må gis et reelt og styrket vern**, i tråd med formålet med ordningen.
3. **Den lovpålagte lokale forvaltningen må styrkes**, med en tydelig rolle og forutsigbar finansiering av oppgaver knyttet til overvåking, oppsyn, fangstrapportering og bestandsforvaltning.
4. **Forvaltningen skal være kunnskapsbasert**, med utgangspunkt i forskning og overvåking, supplert med lokal kunnskap og erfaring.
5. **Det må etableres tydelige nasjonale beredskapsrutiner** for sykdomsutbrudd, massedød og andre akutte hendelser.
6. **Påvirkningsfaktorene for villaks må vurderes samlet**, og tiltak må prioriteres der de gir størst effekt.

7. **Beslutninger om fiskereguleringer og andre tiltak må være transparente og forutsigbare**, med tydelige kriterier, åpenhet om datagrunnlag og synliggjøring av faglige vurderinger og usikkerhet.

8. **Langsiktig finansiering av overvåking, forskning og restaureringstiltak må styrkes** gjennom mer forutsigbare statlige ordninger.

9. **Finansieringsordningene må sikre at overvåking, oppsyn og kunnskapsinnhenting opprettholdes også i år med redusert eller stengt fiske**, slik at viktige forvaltningsoppgaver ikke svekkes når bestandene er under press.

10. **Det bør etableres et nasjonalt villaksfond**, finansiert gjennom bidrag fra næringer som påvirker villaksens levevilkår.

11. **Verdiskaping og lokalsamfunn må tillegges større vekt i villaksforvaltningen**, fordi livskraftige bestander er en forutsetning for næringsaktivitet, arbeidsplasser og bosetting i mange distriktskommuner.

12. **Lokale og regionale fagmiljøer, herunder Besøkssenter villaks, må styrkes** som arenaer for kunnskapsdeling og samfunnsdialog.